

Gramàtica i raonament

No n'hi ha prou, certament, de construir, per exemple, una oració causal amb una autèntica conjunció de causa (en lloc d'una conjunció consecutiva, com és ara *doncs*), que no constitueixi cap barbarisme: cal, *tocara*, i sobretot, que el que s'expressa en l'oració introduïda per una conjunció causal constitueixi exactament la causa del que es diu en l'oració principal. Així, si a un corrector li proposen la revisió d'un text en què s'insereixi una construcció com és ara «Convé que tothom s'adoni de la necessitat d'aquest esforç col·lectiu, doncs estem convençuts que seran molts aquells qui no deixaran de contribuir-hi», la primera cosa que hi veurà és que conté un *doncs* causal —aquest vicí tan arrapat al nostre llenguatge escrit i declamatori, que tant costa de desarrelar—, que caldrà a substituir per *perquè*, conjunció causal de debò. Ara, el fet d'estar convençuts que seran molts els qui no deixaran de contribuir a un esforç col·lectiu determinat, és realment la causa de convenir que tothom s'adoni de la necessitat d'aquest esforç? És evident que no, és evident que la proposició que hem indicat conté, a més d'una incorrecció gramatical —un *doncs* amb valor causal— un raonament fals, cosa que és, en realitat, força més greu, perquè la incorrecció gramatical s'esmena gairebé mecànicament, amb la simple substitució d'un terme per un altre que hom ja té preparat, però el raonament fals s'ha de substituir per un altre que cal inventar. L'imaginari corrector segurament del nostre exemple, doncs, per poc zel professio-

nal que tingués, segurament no sabria limitar-se a l'esmena gramatical i potser refaria la subordinada així... *perquè si no són molts els qui hi contribueixen no s'aconseguirà cap resultat positiu*.

Escriure correctament suposa, tal com s'ha dit sovint, raonar correctament. Hi ha textos, però, que poden ésser ben escrits sense que calgui exercir aquesta facultat, perquè són simples exposicions de fets. Ara, des del moment en què hom vol raonar tal o tal afirmació, establir relacions de causa, conseqüència, condició, oposició, etc., en suma, «fer tesi», cal que raoni amb tot el rigor exigible, que creï prèviament uns raonaments autèntics i vàlids, per a l'expressió dels quals la gramàtica no deixarà de subministrar-li els mitjans adequats. Però que no esperi que siguin aquests mitjans, aquests instruments gramaticals, els qui treballaran per ell i li crearan els raonaments. L'experiència ens diu que és expressant sobretot relacions de causa i d'oposició que es fan més raonaments falsos i proposicions absurdes. (És ben conegut l'exemple de la frase en què s'establia una idea d'oposició entre ésser de nit i ploure.) És realment missió del corrector, aleshores, de reemplaçar aquests raonaments pels que ell pugui inventar? Si, com hem dit, endut pel seu zel professional es decideix a assumir aquesta tasca, que no li sigui després proposat, en termes sarcàstics, que hauria de compartir, amb èsserment explícit, la condició d'autor del text que ha revisat.

Albert Jané